

MARIA DMOCHOWSKA

ur. w Warszawie 18.07.1930 r. Ojciec Roman Lipski inż. mechanik miał piękną kartę działalności społecznej i niepodległościowej co niewątpliwie było podstawą do kształtowania się postaw trójki dzieci.

Więzień caratu (strajk szkolny w 1911 r. w Warszawie) został zesłany na „minus pięć” w głąb Rosji carskiej bez prawa powrotu oraz pobytu w dużych miastach imperium.

Wrócił do Polski w 1918 r. został współorganizatorem szkolnictwa zawodowego, autorem programów szkolnych i licznych podręczników. W czasie okupacji w Delegaturze Rządu na Kraj (Dep. Oświaty) będąc dyrektorem szkoły zawodowej w Warszawie ul. Konopczyńskiego 4 współorganizował tajne nauczanie, wydawał uczniom i nauczycielom fałszywe dokumenty. Działal też w tajnej Organizacji Nauczycielskiej itp.

Dziadek Ojca oraz pradziadek Matki Anieli brali udział w Powstaniu Styczniowym. Lipski został zamordowany przez carskich siepaczy, Kobyliński wywieziony na Sybir, gdzie słuch o nim zaginął.

Od lat przedwojennych jedna z głównych ulic w Płocku nosi jego imię i nazwisko. Ma też symboliczny grób na miejscowym cmentarzu.

Rodzina Lipskich mieszkała do Powstania w Warszawie przy ul. Filtrowej 69.

Maria w 1942 r. została uczennicą tajnych kompletów gimnazjalnych, a w roku 1943 r. przyjęto ją do Drużyny Harcerskiej im. T. Zana (Szare Szeregi). Przeszła tam profesjonalne szkolenie łącznościowo-szyfrankie i standardowe sanitarne.

Powstanie zostało ją w okolicach Pl. Narutowicza, nie zdołała dotrzeć na Mokotów do punktu zbiórki. Została przyjęta do oddziału dowodzonego przez „Górskiego” (Kazimierz Radwański).

Oddział bezskutecznie usiłował się przedrzeć do Śródmieścia. Walkę utrudniał brak niedostarczonej w porę broni i ogromna przewaga nieprzyjaciela. W 1 i 2 dniu sierpnia zginęła lub została rozstrzelana jedna czwarta jego składu.

Dzielnicę załazy oddziały RONA. Resztę broni zakopano. Mimo to zginęła jeszcze połowa oddziału rozpoznana jako „bandyci”.

Pędzone z ludnością cywilną przez „Zieleniak” do Pruszkowa do Dulagu nr 121 niedobitki oddziału zdołali uciec z obozu dzięki staraniom Górskiego i nawiązaniu kontaktów z miejscowym AK. Maria została najpierw w Pilaszkowie łączniczką pułk Marszewskiego (rozstrzelany potem jako członek IV Komendy WiN), potem dotarła do Kompani Specjalnej (lotniczej) por./ kpt. „Lawy” (Tadeusz Gaworski cc) gdzie została przydzielona do drużyny

zwiadu dowodzonej przez Górskiego. Była tam łączniczką, żołnierzem zwiadowcą, a w czasie walki – amunicyjną do Brenna pm.

Kompania „Lawy” brała udział we wszystkich ważniejszych potyczkach i walkach oddziałów kampinoskich – m.in. w marszu na Warszawę (Dworzec Gdański), bitwie pod Truskawiem (zwycięskiej), bitwie pod Jaktorowem, Brudzewicami i mniejszych i współdziałając z „Doliną (A. Pilch cc) kolegą „Lawy” z Anglii.

27 września oddział wyruszył w Góry Świętokrzyskie. W październiku rozformował się z powodu braku warunków do walki, strat, dużej liczby chorych i rannych.

Po wojnie Maria wróciła do Warszawy i ukończyła w latach 1945-50 szkołę średnią (matura w Gimnazjum im. J. Słowackiego na Wawelskiej). W latach 1945-1948 była dalej czynną harcerką, instruktorką prowadziła m.in. drużynę „nieprzetartego szlaku” (trudna młodzież), była członkiem zesp. org. Hufca Śródmieście. Odeszła z ZHP w stopniu podharc mistrzyni w proteście przeciw jego zmianie w harcerstwo komunistyczne. Kosztowało ją to zablokowaniem możliwości studiów w Warszawie na Akademii Medycznej. Na studia medyczne dostała się do Łodzi dzięki tamtejszemu rektorowi, który w ten sposób zrewanżował się za pomoc jej rodziców w ukrywaniu go w okresie okupacji (był Żydem). Studia ukończyła w 1955 r. odbyła przydział pracy na Opolszczyźnie (Koźle). W 1957 r. w czasie tzw. „odwilży” wróciła do Łodzi po wygranym konkursie, do pracy w II kl. Chorób Wewnętrznych AM, gdzie pracowała do 1968 r. Pracę skończyła z przyczyn politycznych, mając rozpoczętą habilitację, za udział w protestach przeciw relegowaniu z uczelni i z życia publicznego kolegów – Żydów. Zrobiła w tym czasie specjalizację I i II st. z Chorób Wewnętrznych, doktorat, specjalizację z org. Ochrony Zdrowia (II st.).

Po odejściu z AM w Łodzi od 1969 r. do roku 2000 (31 lat) była Kierownikiem Specjalistycznej Przychodni Chorób Krwi, obsługującej trzy województwa.

Jej praca naukowa, obejmuje (autorka lub współautorka) ok 30 prac wydanych drukiem, doktorat i 1 pracę badawczą nagrodzoną przez Ministra Zdrowia.

W latach 70-tych rozpoczęła współpracę z KOR i KSS „KOR” (współtwórcą i jednym z inicjatorów KOR był jej brat Jan Józef Lipski, z „Baszty”, powstaniec odzn. KW, ciężko ranny). Zbierała pieniądze dla robotników Radomia, robiła obdukcje pobitych w Łodzi, kolportowała tajną prasę itp.

W 1980 r. współorganizowała w Łodzi NSZZ „Solidarność” została członkiem MKZ (kilkuosobowy komitet założycielski z A. Słowikiem, G Palką i innymi), potem Zarządu Regionu i jego Prezydium. Była Delegatem na I Zjazd NSZZ „Solidarność”. Została (z wyboru) Przewodniczącą Sekcji Służby Zdrowia Ziemi Łódzkiej (22 tys. członków), była członkiem władz krajowych sekcji.

Internowana 13 grudnia 1981 r. przebywała w więzieniu w Łęczycy, Olszynie Grochowskiej, Gołdapi. Po wyjściu współpracowała z tajnymi strukturami Związku i z Ośrodkiem Pomocy Prześladowanym Ojca S. Miecznikowskiego TJ.

Po „Okrągłym Stole” włączyła się do działalności politycznej. Została posłem X, I, II kadencji (lata 1989-1997) w Obywatelskim Klubie Parlamentarnym, potem UD-UW.

Była w Sejmie inicjatorką powołania **Parlamentarnego Zespołu Tradycji Niepodległościowych**, który przed tym nie istniał. Zespół pod jej przewodnictwem nawiązał kontakty z polską emigracją niepodległościową, wpływał na Sejm w kierunku licznych historycznych i antykomunistycznych uchwał, a także ustaw. Pracowała w Sejmie w Komisjach: Polityki Społecznej, Zdrowia, Łączności z Polakami za Granicą, była przewodniczącą stałej podkomisji ds. Polskiej Emigracji Niepodległościowej. 24 lutego 1997 r. w czasie drugiego czytania w Zgromadzeniu Narodowym projektu Konstytucji RP wniosła, szeroko uzasadniając poprawkę do tekstu ustawy o brzmieniu „Rzeczpospolita Polska specjalną opieką otacza

weteranów walk o niepodległość zwłaszcza inwalidów wojennych”. Przyjęta przez Zgromadzenie Narodowe poprawka stanowi obecnie 19 artykuł Konstytucji RP.

W latach 1997-2002 była radną sejmiku ziemi łódzkiej.

W latach 1997-2000 jako doradca Kierownika Urzędu ds. Kombatantów i Osób Represjonowanych J. Taylora przyczyniła się do uporządkowania przywilejów kombatanckich (odbieranie „utrwalaczom” władzy ludowej i esbekom uprawnień).

Do Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej wstąpiła w 1990 r. przyjęta osobiście przez pułkownika Borzobohatego. Jako Przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu Tradycji Niepodległościowych została zaproszona przez gen. Z. Ścibor-Rylskiego na matkę chrzestną Sztandaru Związku Powstańców Warszawskich. Przez wiele lat była członkiem Rady Naczelnej ŚZZAK, ostatnie dwie kadencje – Wiceprezesem Rady.

W 2000 r. została powołana do IPN – KŚZpNP i była doradcą kolejno dwóch Prezesów Leona Kieresa i śp. Janusza Kurtyki.

Od 2006 do 2012 roku była zastępcą Prezesa IPN – KŚZpNP, cztery lata do 2010 r. pracując z Prezesem J. Kurtyką, 2 lata do 2012 r. z Prezesem Łukaszem Kamińskim.

Poza zwykłą pracą w IPN zainicjowała i współorganizowała w porozumieniu z ŚZZAK, przy IPN **Kluby Historyczne im. gen. S. Roweckiego „Grotu”**. Obchodziły one w 2012 r. dziesięciolecie i rozwijają swą działalność w całej Polsce nadal (jest ich ok 30). Celem Klubów jest rozpowszechnianie wśród społeczeństwa, zwłaszcza wśród młodzieży wiedzy o Polskim Państwie Podziemnym, Armii Krajowej i walce z obu okupantami i niesuwerenną komunistyczną władzą w Polsce.

Od 2013 r. nie pracuje „na etacie”.

Powołana przez Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego była członkiem Kapituły Orderu Odrodzenia Polski oraz w Stowarzyszeniu Wolnego Słowa – została powołana do trzyosobowego Zespołu Pomocy Zasłużonym (zbiórka pieniędzy i ich rozdział potrzebującym).

W dniu 25 marca 2015 r. wybrana na XIV Zjeździe Sprawozdawczo-Wyborczym ŚZZAK do Prezydium ZG ŚZZAK została rzecznikiem prasowym Związku.

Odznaczenia:

- Krzyż Kawalerski, Oficerski oraz Komandorski Orderu Odrodzenia Polski,
- Krzyż Armii Krajowej (Londyn 1988 r.),
- Warszawski Krzyż Powstańczy (1986 r.),
- Krzyż Weterana Walk o Niepodległość,
- Za Akcję „Burza”,
- Medal „Pro Memoria” (2005 r.) i „Pro Patria” (2012 r.),
- Odznaka Honorowa Związku Inwalidów Wojennych,
- Dwukrotnie Medale „Za Zasługi dla Batalionów Chłopskich”,
- Medal „Za Zasługi dla ŚZZAK”,
- i inne.

***

W dniu 10.04.2010 r. Marię Dmochowską, ówczesną zastępcę Prezesa IPN KŚZpNP spotkała ogromna przykrość, ponieważ została zniesławiona przez prof. dr hab. Ryszarda Terleckiego w wywiadzie do www.netbird.pl.

Maria Dmochowska w obronie swojego dobrego imienia zaskarżyła postać R. Terleckiego do Sądu i wygrała w obu instancjach: w Sądzie Okręgowym i Apelacyjnym.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego prof. dr hab. Ryszard Terlecki, ogłosił w „Rzeczpospolitej” w wydaniu papierowym w dniu 12 maja 2015 r. następujące oświadczenie:

*„Przepraszam panią dr Marię Dmochowską
byłą wiceprezes Instytutu Pamięci Narodowej –
Komisji Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi
Polskiemu, za podanie w dniu 10 kwietnia 2010
roku w wypowiedzi dla serwisu www.netbird.pl
informacji o następującej treści „Jestem dziś w
siedzibie Instytutu Pamięci Narodowej. Dziś
rano pani Maria Dmochowska, wiceprezes IPN,
która ponoć jest w sztabie wyborczym
Komorowskiego zajęła gabinet prezes Kurtyki”.
Oświadczam, że informacje zawarte w mojej
wypowiedzi są nieprawdziwe. Ubolewam, że
opublikowanie nieprawdziwych wiadomości
spowodowało naruszenie dobrego imienia Marii
Dmochowskiej, poprzez wielokrotne powtarzanie
i komentowanie w mediach.*

Prof. dr hab. Ryszard Terlecki”